

ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Родченко С. С., ст. викладач, Муталлімлі Орхан Фаррух огли, магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Проблема забезпечення та зміцнення фінансово-економічної безпеки банківської системи не є новою. Вона не породжена сьогоденням, а має корені й у минулому. Наразі питання фінансово-економічної безпеки набули загальнонаціонального значення і підвищили актуальність та значущість не лише для банківської системи, а й для фінансово-економічної безпеки країни загалом. У сучасних наукових дослідженнях ця проблема розробляється або вужче - тільки щодо безпеки окремих банків, зокрема, безпеки як грошово-кредитної установи кадрової безпеки здійснення банківських операцій силової безпеки, або ширше - у контексті загального дослідження фінансової та економічної безпеки банківських установ як одного з основних чинників забезпечення фінансової стабільності країни. Вивченням проблеми забезпечення економічної безпеки займалися багато вітчизняних учених, серед яких: А. І. Захаров, В. І. Мунтіян, М. І. Камлик, Т. Т. Ковальчук, О. А. Кириченко та ін. Розгляду проблем фінансової безпеки, як найважливішої складової економічної безпеки, присвятили свої праці: А. І. Барановський, М. М. Ермошенко, І. А. Бланк, А. С. Баришників та ін. Питання, пов'язані із забезпеченням фінансово-економічної безпеки банків, розглядали: А. І. Хитрін, А. А. Беспалько, К. Р. Тагирбеков, М. І. Зубок, В. Ф. Гапоненко та ін. Зарубіжні вчені також займалися дослідженням проблеми фінансової безпеки банків, серед них можна виділити: А. Паттокса, Л. Хоффмана та П. Швейзера.

Однак, у вітчизняній літературі залишаються недостатньо розробленими окремі аспекти формування системи безпеки банківських установ. Відсутні однозначні підходи до трактування економічної сутності фінансово-економічної безпеки, її впливу на розвиток банківської системи, а відповідно й макроекономічні процеси загалом. Розгортання трансформаційних процесів в економіці України об'єктивно зумовило необхідність подальшого дослідження проблем стабільного функціонування банківських інститутів в контексті формування систем та механізмів їх безпеки.

Незважаючи на широкий науковий інтерес і актуальність зазначеної проблеми, питання фінансово-економічної безпеки банків вимагають подальшого вивчення. Для того, щоб детально розглянути поняття фінансової та економічної безпеки банку, на основі аналізу наукової фахової літератури було систематизовано існуючі підходи до визначення їх сутності (табл. 1).

Таблиця 1 - Наукові підходи до визначення сутності фінансово-економічної безпеки банку

Особливості визначення поняття	Автор, джерело
1	2
Економічна безпека банку	
- це такий стан його функціональних можливостей, що здатний забезпечити збереження існуючих активів установи від ймовірних та наявних небезпек і загроз й сприяти залученню нових фінансових і матеріальних надходжень від різних видів діяльності банку (кредитних, депозитних, валютних, розрахунково-касових операцій, операцій з цінними паперами)	Зачосова Н. В.
- це такий її стан, коли фінансова стабільність чи репутація не може бути підірвана цілеспрямованими діями певної групи осіб і організацій або фінансовою ситуацією, що складається всередині чи зовні банківської системи	Гриценко В. Г.
- це стан збалансованості і стійкості банківської установи до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, його здатністю забезпечувати на основі реалізації локальних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток банківської діяльності та економічної складової в цілому	Єрмошенко М. М.
- це стан, за яким забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності банку, гарантований захист його фінансових і матеріальних ресурсів, здатність адекватного і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації	Зубок М. І.
- це сукупність умов та факторів, які забезпечують незалежність банківської діяльності, її стабільність, стійкість, здатність до постійного оновлення та самовдосконалення	Албанин Л. И
- це захищеність життєво важливих інтересів суб'єкта господарювання від внутрішніх та зовнішніх загроз, тобто захист підприємства, банку, їх кадрового й інтелектуального потенціалу, інформації, технологій, капіталу і прибутку, які забезпечуються комплексом заходів спеціального, правового, економічного, організаційного, інженерно-технічного і соціального характеру	Ареф'єва О. Бондарчук Ю. Брягин О. Козаченко А.
- це його здатність протистояти деструктивним діям на фінансовому ринку і забезпечити виживання в конкурентній боротьбі банківського бізнесу	Тагірбеков К. Р.
- це захищеність її життєво важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз, тобто захист підприємницької структури, її кадрового й інтелектуального потенціалу, інформації, технологій, капіталу і прибутку, яка забезпечується системою заходів спеціального правового, економічного, організаційного, інформаційно-технічного і соціального характеру	Меламедов С. Л.
- це стан економіки кредитної організації (банку), потрібний і достатній для реалізації цільової функції, самостійного, стійкого і прогресивного розвитку, збереження стабільності за внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих факторів	Бочаров О. А.
- це стан, за якого забезпечується стабільність його функціонування, фінансова рівновага і регулярне одержання прибутку, можливість виконання поставлених цілей і завдань, здатність до дальшого розвитку й удосконалення	Матвєєв М. В.
- це стан підприємства, що характеризується його здатністю нормально функціонувати для досягнення своїх цілей за існуючих зовнішніх умов і їх змін у визначених межах	Гапоненко В. Ф. Безпалько А. А. Власков А. С.

Продовження таблиці 1

1	2
- це не лише стан захищеності інтересів самого банку та його акціонерів, матеріальних, фінансових, інформаційних та інших ресурсів від існуючих і потенційних загроз, а й забезпечення поступального розвитку банку й абсолютного виконання контрагентами прийнятих ними перед банком зобов'язань	Герасимов П. А.
- це стан захищеності його життєво важливих інтересів від несумлінної конкуренції, протиправної діяльності кримінальних формувань і окремих осіб, а також спроможність протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, зберігати стабільність функціонування і розвитку відповідно до статутних цілей	Краліч В. Р.
- це забезпечення стану гарантованого збереження і раціонального використання фінансових, матеріальних, кадрових та інформаційних ресурсів і цінностей з метою запобігання загрозам комерційних банків, ефективного проведення банком операцій і угод, а також створення умов стабільного, ефективного функціонування й максимізації прибутку в різноманітних умовах	Різник Н. С., Воробйова І. А.
- це стан, за якого при найефективнішому використанні матеріальних, інтелектуальних та фінансових ресурсів реалізуються його основні інтереси, забезпечується стабільність функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний розвиток, гарантується захист виробничого та кадрового потенціалу від усіх видів загроз та дестабілізуючих чинників, а також спроможність адекватно і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації, що забезпечить конкурентну перевагу на ринку банківських послуг, зумовлену відповідністю потенціалу й організаційної структури банку його стратегічним цілям і завданням	Штаєр О. М.
Фінансова безпека банку	
- це сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна і перешкодити досягненням банком статутних цілей	Барановський О. І.
- це стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку	Єпіфанов А. О.
- це такий фінансовий стан, який характеризується збалансованістю системи фінансових показників, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, що дозволяє своєчасно та в повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання, забезпечує ефективний розвиток банку в поточному та наступних періодах	Євченко Н. Г., Криклій О. А.
- це динамічний стан, при якому банк юридично і технічно здатний виконувати і реально виконує властиві йому функції та забезпечує стійкий захист життєво важливих соціально-економічних інтересів громадян, господарюючих суб'єктів, суспільства та держави від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз	Хитрін О. І.
- це здатність протистояти деструктивним змінам на фінансовому ринку і забезпечити виживання банківського бізнесу в конкурентній боротьбі	Побережний С. М.

Закінчення таблиці 1

1	2
- це готовність і спроможність національної фінансової системи, її інститутів та інструментів забезпечувати ефективне функціонування всіх каналів розподілу і перерозподілу грошових коштів, у тому числі – за наявності внутрішніх і зовнішніх загроз, між усіма сферами економіки (державою, суб'єктами господарювання, домашніми господарствами)	Романовский М. В., Иванова Н. Г.
- це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості й рентабельності бізнесу, якості управління і використання основних засобів та обігових коштів підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного та фінансового розвитку	Марцин В. С.
- це такий фінансовий стан підприємства, який характеризується: по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством; по-друге, – стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз; по-третє, – спроможністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; по-четверте, – забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи	Горячева К. С.
- це умови існування і розвитку об'єкта відносин, а також процесу його створення і підтримання; здатність (властивість) фінансової сфери гарантовано задовольняти відповідні потреби, безперервно розвиваючись і функціонуючи з мінімальним ризиком можливих порушень	Трунцевський Ю. В.
- це комплекс заходів, спрямованих на досягнення максимально можливої платоспроможності і стійкості комерційного банку, ліквідності його балансу, ефективної структури капіталу й найприбутковіших напрямів його вкладень завдяки чіткому стратегічному і тактичному плануванню, аналізу та запобіганню загрозам фінансового характеру.	Артеменко Д. А.
- це такий стан банківської установи, якому притаманна збалансованість і стійкість до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, спроможність досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення сталого розвитку	Болгар Т. М.
- це якість його фінансового стану з позиції ймовірних небезпеки та загрози	Корнієнко Ю.
- це захист фінансових інтересів банку, його фінансової стійкості і середовища, в якому він функціонує	Дмитров С., Фадєєв Д.
- це стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати фінансові ресурси в достатньому обсязі для забезпечення поточної діяльності та стійкого розвитку	Литовченко О. Ю., Самойлов Б. М.

Дані табл. 1 свідчать, що науковці пов'язують фінансову безпеку з різними явищами: деякі з фінансовою стабільністю та стійкістю, деякі - зі ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності, інші - з захищеністю інтересів

громадян, а також з рівнем стійкості до внутрішніх і зовнішніх ризиків. Отже, дослідники приділяють увагу, в першу чергу, правовим і організаційним аспектам забезпечення фінансово-економічної безпеки. В той же час, проблеми ліквідності, прибутковості, своєчасного повернення кредитів, управління банківськими ризиками вивчені недостатньо.

За результатами проведених досліджень зроблено висновок, що фінансово - економічна безпека банку - це комплексне поняття, що характеризує здатність банківської установи ідентифікувати, попереджувати та протидіяти зовнішнім і внутрішнім загрозам шляхом створення та забезпечення ефективного функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою.

Список використаних джерел:

1. Албанин Л. И. Экономическая безопасность: угрозы и их отражение / Л. И. Албанин // Вопросы экономики. – 2009. – № 2. – С. 47-48.
2. Ареф'єва О. Планування економічної безпеки підприємств / О. Ареф'єва, Т. Кузенко. – Київ : Вид-во "ЄУ", 2005. – 172 с.
3. Артеменко Д. А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / Д. А. Артеменко. – РостовнаДону, 1999. – 32 с.
4. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру / О. І. Барановський // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 1. – С. 7-26.
5. Болгар Т. М. Фінансова безпека банків в умовах ринкової трансформації економіки України: автореф. дис. На здобуття наукового ступеня канд. экон. наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Т. М. Болгар. – Суми, 2008. – 21 с.
6. Бондарчук Ю. Безпека бізнесу: організаційно-правові основи / Ю. Бондарчук, А. Марущак. – Київ : Вид-во КНТ, 2008. – 369 с.
7. Бочаров О. Формирование основ экономической безопасности в банковской деятельности : дисс. ... канд. экон. наук. – М. : Изд-во ", 2003. – 20 с.
8. Брягин О. Безопасность вашего бизнеса. – Київ : Вид-во КНТ, 2006. – 227 с.
9. Гапоненко В. Экономическая безопасность предприятий / В. Гапоненко, А. Беспалько, А. Власков. – М. : Изд-во "Ось-89", 2007. – 208 с.
10. Герасимов П. А. Экономическая безопасность банка: концептуальный подход / П.А.Герасимов // Банковские услуги. – 2006. – № 4. – С. 20–30.
11. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. экон. наук: спец.: 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами / К. С. Горячева. – Київ, 2006. – 16 с.
12. Гриценко В. Г. Економічна безпека банківської системи України / В. Г. Гриценко // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 4. – С. 27-28.
13. Дмитров С. О. Управління фінансовою безпекою комерційного банку / О. С. Дмитров // Фінансовий простір. – № 2 (6). – 2012. – С. 11 – 15.
14. Євченко О. А. // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – 2009. – Вип. 25. – С. 45-52.
15. Єпіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / за заг. ред. д-ра экон. наук, проф. А. О. Єпіфанова. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.
16. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – Київ : КНТЕУ, 2012. – 309 с.
17. Зачосова Н. В. Кадровий менеджмент у системі економічної та фінансової безпеки комерційного банку / Н. В. Зачосова // Сучасна економіка. – 2011. – Вип. 5. – С.14-25.

18. Зубок М. І. Організаційно-правові основи безпеки банківської діяльності в Україні / М.Зубок, Л.Ніколаєва. – Київ : Істина, 2009. – С. 55-58.
19. Козаченко А. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / А. Козаченко, В. Пономарев, А. Ляшенко. – Київ : Вид-во "Либра", 2003. – 279. – С. 145.
20. Краліч В. Р. Фінансовий моніторинг у забезпеченні функціонування системи економічної безпеки банківських установ в Україні: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: спец.: 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності / В.Р.Краліч. – Київ, 2010. – 21 с.
21. Литовченко О. Ю. Теоретико-методичне підґрунтя до управління фінансовою безпекою банку / О. Ю. Литовченко, Б. М. Самойлов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rusnauka.com.
22. Марцин В. С. Економічна безпека як основна складова економічної свободи в період глобалізації. – У кн.: Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Євроінтеграційний курс України: фінансовий вимір: У 2х ч. – Львів, 2006. – Вип. 3. – Ч. 1. – С. 95.
23. Матвеев Н. В. Экономическая безопасность предприятия : дисс. ... канд. экон. наук. – М. : Изд-во "Лотос", 1999. – 20 с.
24. Меламедов С. Формирование стратегии экономической безопасности предпринимательских структур : дисс. ... канд. экон. наук. – СПб., 2002. – 20 с.
25. Побережний С. М. Фінансова безпека банківської діяльності : навч. посібн. / С. М. Побережний. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 112 с.
26. Різник Н. С. Оцінка та шляхи забезпечення економічної безпеки банку / Н.С.Різник, І.А.Воробйова // Економічні науки. Серія "Облік і фінанси". Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – №5 (20). – Луцьк, 2008. – 368 с.
27. Романовский М. В. Финансовая система и финансовая безопасность России / М. В. Романовский, Н. Г. Иванова // Балтийский экономический журнал. – 2009. – № 2. – С. 19–30.
28. Тагирбеков К. Р. Основы банковской деятельности. – М. : Изд-во "Ось-89", 2003. – 446 с.
29. Фадєєв Д. А. Фінансова безпека банківської діяльності в Україні / Д. А. Фадєєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rusnauka.com.
30. Хитрін О. І. Фінансова безпека комерційних банків / О. І. Хитрін // Фінанси України. – 2010. – № 11. – С. 118–124.
31. Штаєр О. М. Напрями забезпечення та основні складові економічної безпеки банку / О. М. Штаєр // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 2. – С. 263–270.

ПРОВЕДЕННЯ ДІЛОВОЇ РОЗВІДКИ ТА ЇЇ ЗАВДАННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Рябуха А. А. магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Поняття «ділової розвідки» є достатньо новим та не до кінця зрозумілим для українського підприємця, незважаючи на його поширеність та активне використання суб'єктами господарювання розвинутих країн. В загальному обсязі ділова розвідка поєднує в собі конкурентну розвідку та її зовнішнє середовище. Вона ставить за мету збір та аналіз інформації про конкурентів, як в конкурентній розвідці так і в зовнішньому середовищі, забезпечуючи вагоме